

جلسه کارگروه پیاده‌سازی استاندارد آردی‌ای

۱. شماره جلسه: هجدهم	۲. زمان جلسه: روز شنبه ۱۴۰۱/۱۲/۰۶	۳. مکان جلسه: جلسه به صورت مجازی برگزار شد.

۴. عنوان جلسه: کارگروه مشترک پیاده‌سازی استاندارد آردی‌ای در کتابخانه‌های دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه طباطبائی

۵. اعضای جلسه: آقای دکتر سید مهدی طاهری (رئیس محترم کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه علامه طباطبائی)، آقای دکتر محسن حاجی‌زین‌العابدینی (رئیس محترم اداره کتابخانه‌های دانشگاه شهید بهشتی)، خانم‌ها نقدی، یاری، شکرزاده، قاسمی، روشن، و آقایان روحی و اصغرزاده.

۶. غائب جلسه:

۷. شرح جلسه: هجدهمین جلسه کارگروه پیاده‌سازی استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آردی‌ای) در کتابخانه‌های دانشگاه‌های علامه طباطبائی و شهید بهشتی ساعت ۱۰ روز شنبه ۶ بهمن ماه ۱۴۰۱ به صورت مجازی با شرکت اعضای کارگروه و دیگر علاقه‌مندان برگزار شد. در ابتدای جلسه، خطمشی سازماندهی اطلاعات و دانش کتابخانه‌های دانشگاهی ایران به عنوان یکی از بروندادهای کارگروه بررسی شد. دکتر طاهری در این مورد اظهار داشت: ما بر آنیم تا خطمشی سازماندهی اطلاعات و دانش را برای استفاده در بافت کتابخانه‌های دانشگاهی ایران تهیه نماییم. اگر چه این خطمشی مبتنی و هم‌خوان با تفکر آردی‌ای است، اما فراتر از آن خواهد بود. خطمشی مجموعه‌ای از سیاست‌ها، دستورالعمل‌ها، استانداردها، ابزارها و تصمیمات است که با هدف ایجاد یکدستی، یکپارچگی و وحدت رویه در هر بافت تخصصی و بومی تدوین می‌شود. آردی‌ای و به طور کلی استانداردهای محتوایی تنها بخشی از خطمشی هستند. نرم‌افزارها به عنوان ابزار کار سازماندهی از جمله مواردی است که در خطمشی سازماندهی به آن پرداخته می‌شود. بنابراین لازم است نرم‌افزارهایی که امروزه در کتابخانه‌های دانشگاهی استفاده می‌شوند را معرفی، سازگاری و تطابق آنها با استانداردهای حوزه سازماندهی را بررسی نماییم. در گام بعدی و بعد از ایجاد پروفایل کاربردی و پیاده‌سازی آردی‌ای، تهیه شیوه‌نامه‌ها و دستنامه‌های لازم برای استفاده فهرست‌نویسان ضروری است. هدف از این دستنامه‌ها راهنمایی دقیق کتابداران در استفاده از رهنمودها و دستورالعمل‌های آردی‌ای برای پرکردن ارزش‌های فیلدهای مارک در نرم‌افزار آدرسا و یا ثبت ارزش‌های عناصر فرانمای تولید داده‌های ساختارمند (Schema.org) در نرم‌افزار لیبرا است. این دستنامه‌ها برای دو نرم‌افزار لیبرا و آدرسا که ما به آنها دسترسی داشته و به کار می‌بریم، تهیه و به خطمشی پیوست خواهند شد. خطمشی و پروفایل کاربردی که به عنوان بروندادهای کارگروه پیاده‌سازی تهیه و ایجاد می‌شوند، در بافت دانشگاهی و با تغییرات کمی در خارج از این بافت مورد استفاده و تعمیم‌پذیر خواهند بود. کتابخانه‌های دانشگاهی که از نرم‌افزارهایی به جز لیبرا و آدرسا استفاده می‌کنند، نیاز دارند تا شیوه‌نامه‌های ورود اطلاعات متناسب با نرم‌افزار خود را تهیه نمایند. خطمشی، الگو و مرجع متخصصان سازماندهی یک بافت است، و باید ابزارهای لازم را در دسترس آنها قرار داده، و مسیر را برای آنها مشخص نماید. همچنین مشکلات، و مسائلی که متخصصان سازماندهی در جریان کار با آنها روبرو می‌شوند، مورد بررسی و تصمیم‌سازی قرار

می‌گیرد. این تصمیمات به منظور ایجاد یکدستی اتخاذ شده، و برای استفاده آتی در موقعیت‌های مشابه در خط‌مشی ثبت خواهند شد. از این رو خط‌مشی ملاکی برای ارزیابی عملکرد فهرست‌نویسان نیز خواهد بود. بخش بعدی جلسه به بررسی پروفایل کاربردی آر‌دی‌ای اختصاص داشت. دکتر طاهری تعیین فرآیندهای رمزگذاری بستر نحوی/ رشته‌ها (SES) برای فیلدها و عناصر دارای ارزش لفظی را در پروفایل ضروری دانست و اظهار داشت: SESها تعیین می‌کنند که نشانه‌گذاری‌ها و ترتیب عناصر چگونه و بر چه اساسی باشند. باید دقت داشت که همه دستورالعمل‌های آر‌دی‌ای SES نیستند. برخی دستورالعمل‌ها مربوط به انتخاب نقاط دسترسی و بازیابی‌اند. مانند دستورالعملی که مشخص می‌کند عنوان شهر و معروف‌تر یک منبع را که پیشتر عنوان قراردادی (uniform title) می‌گفتند، عنوان مرجح (preferred title) در نظر بگیرید. SES مربوط به شیوه نوشتن است. ارزش‌های غیرلفظی کدگذاری شده با استفاده از فرآیندهای رمزگذاری واژگان (VES) که مقادیر ثابتی از یک پایگاه هستند، درج می‌شوند. البته ارزش‌های ثابت موجود در VESها نیز از لحاظ بستر نحوی از SESها پیروی می‌کنند. آر‌دی‌ای دارای برخی از این فرآیندهای واژگانی است. واژگان‌ها در مارک با اصطلاح List شناخته می‌شوند. مانند MARC Code List for Relators. اگر چه چنین ادبیاتی در استانداردهای پیشین چون مارک و قواعد انگلومریکن رایج نبود، ولی در مدل انتزاعی هسته دابلین (DCMI) وجود داشت. ارزش‌های لفظی که ساختارمند باشند، یعنی نوشتن آنها نیاز به ترتیب و نشانه‌گذاری خاصی دارد، برای ثبت آنها باید از یک فرآیند رمزگذاری بستر نحوی/ رشته‌ها (SES) پیروی نمود. ارزش‌های لفظی غیرساختارمند فقط به شکل لفظی درج می‌شوند، و نشانه‌گذاری و ترتیب خاصی ندارد. استاندارد محتوایی چون ISBD بیشتر یک فرآیند رمزگذاری بستر نحوی/ رشته‌ها (SES) است. چون عناصر توصیف را برای هر بخش تعیین کرده، و ترتیب و نشانه‌گذاری‌ها را برای هر ناحیه (statement) مشخص می‌کند. استفاده از این استاندارد در بافت کتابخانه‌ای بسیار متداول است. آر‌دی‌ای نیز به عنوان یک استاندارد محتوایی دستورالعمل‌هایی برای ثبت ارزش‌های لفظی ساختارمند دارد. بر اساس این دستورالعمل‌ها، اجباری در استفاده از قواعد آی‌اس‌بی‌دی وجود ندارد. می‌توان قواعد نشانه‌گذاری استاندارد آی‌اس‌بی‌دی بر مبنای آر‌دی‌ای (RDA/ISBD) را به کار برد. از سبک‌ها و نشانه‌گذاری‌های بین‌المللی چون آی‌پی‌ای (APA) و غیره، و یا نشانه‌گذاری‌های محلی (LSES) استفاده کرد. و یا محتوای منبعی که در دست فهرست‌نویس است را ملاک قرار داده و به ثبت دقیق نشانه‌های خود منبع (WYSIWYG) اکتفا کرد. موضوع بعدی تطابق برخی فیلدهای مارک مانند یادداشت با عناصر استانداردهای جدید بود. دکتر طاهری با اشاره این که رویکرد مارک جداسازی و تفکیک فیلدها بود، بیان داشت: در قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن ۲۳ نوع یادداشت وجود داشت. مارک ۲۱ مبتنی بر قواعد انگلومریکن بود و با رویکرد جداسازی فیلدها، حدود ۲۳ نوع فیلد یادداشت برای انواع یادداشت ایجاد کرد. همچنین یونی مارک که از مارک ۲۱ الگو می‌گرفت نیز به همین شیوه طراحی شد. این رویکرد باعث می‌شد تعداد فیلدها زیاد شده، و مدیریت یکپارچه فراداده‌ها دشوار شود. در اسکیمای عنصر توصیف (description) و در بیب‌فریم رده (Class) یادداشت (note) که زبرده هم ندارد، تمامی این فیلدها را پوشش می‌دهد. با استفاده از واژگان‌هایی چون note type در بیب‌فریم که نوع عنصر را مشخص می‌کنند، این تطابق انجام می‌گیرد. با این روش یک عنصر تکرار، اما جدا نمی‌شود، و می‌توان نوع آن را با بهره‌گیری از یک VES مشخص نمود، همچنین مشکلی در پردازش اطلاعات از نظر مدیریت پایگاه نخواهیم داشت.

۸. مصوبات:

یک. برنامه‌ریزی اقدامات لازم برای رونمایی از محصول نهایی کارگروه در اردیبهشت ماه ۱۴۰۲ (خانم روشن)؛

دو. معرفی نرم‌افزارهای مورد استفاده در کتابخانه‌های دانشگاهی، و بررسی سازگاری و تطابق آنها با استانداردهای جدید حوزه سازماندهی، و افزودن این بخش به خط‌مشی سازماندهی اطلاعات و دانش (خانم روشن)؛

سه. تهیه و تنظیم دستنامه‌های استفاده از رهنمودها و دستورالعمل‌های آر‌دی‌ای، و تطابق عناصر آن استاندارد با فیلدها و صفات در دو نرم‌افزار آذرسا و لیبرا (خانم‌ها قاسمی و شکرزاده و آقای روحی)؛

چهار. جایگزینی ستون RDA Element and no در جدول پروفایل کاربردی با RDA Elements and Instructions و درج دستورالعمل یا دستورالعمل‌های مرتبط با هر عنصر در ستون مربوطه (خانم قاسمی)؛

پنج. تعیین فراماهای رمزگذاری بستر نحوی/ رشته‌ها (SES) برای فیلدها و صفات دارای ارزش لفظی (literal) با اختصاص مقادیر از RDA/ISBD و LSES متناسب با محتوای هر عنصر در ستون SES (خانم قاسمی)؛

شش. معادل‌سازی فیلدهای یادداشت مارک با صفت "توصیف (description)" فرامای تولید داده‌های ساختارمند (Schema.org) و صفت "یادداشت (note)" بیب‌فریم و استفاده از فرامای رمزگذاری واژگان (VES) برای تعیین نوع یادداشت‌ها (خانم قاسمی)؛

هفت. تطبیق و تعیین میزان پشتیبانی عناصر آر‌دی‌ای در پروفایل کاربردی با کارکردهای (functions) مدل مرجع مفهومی ال‌آرام (LRM) (خانم قاسمی)؛

دکتر سید مهدی طاهری	دکتر محسن حاجی‌زین‌العابدینی
خانم نقدی	خانم یاری
خانم قاسمی	خانم شکرزاده

آقای روحی	آقای اصغرزاده
	خانم روشن